

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТА В УКРАЇНІ

Манько Т. І.

студентка I курсу

*Навчально-наукового Інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»*

Інститут президентства є особливою формою правління політичної системи суспільства. Поняття інституту президентства відноситься до числа ключових в політичній науці. Воно має величезне операційне значення при аналізі складних, багатопланових проблем, що дозволяли визначити єство і з'ясувати основні напрями еволюції політичної реальності. Проте, в політичній науці, як на Заході, так і на Сході відсутнє єдине загальноприйняте трактування цього терміну. Таке положення певною мірою залишає за фахівцями широку свободу вибору тих або інших дефініцій при дослідженні розвертання політичного процесу і особливостей виникнення і становлення інституту президентства в якій-небудь конкретній країні [1, с. 223].

У ряді зарубіжних країн главою держави залишається монарх. Так, монархічна форма правління збереглася у Великобританії, Бельгії, Нідерландах, Данії, Швеції, Норвегії та інших країнах [2, с. 89].

Інститут глави держави може бути колегіальним, що зустрічається досить рідко, і, як правило, тимчасово. В даному випадку має місце розподіл повноважень між колегіальним органом і його головою (наприклад, Уругвай, Ірак, Йемен). Колегіальна влада характерна і для Швейцарії, де влада здійснюється Федеральною радою, яка обирається парламентом [2, с. 301].

Історичними джерелами інституту президента в Україні можна вважати «Пакти і Конституції законів і вільностей Війська Запорізького» гетьмана П. Орлика, прийняті 5 квітня 1710 року в результаті укладання договору між новообраним гетьманом і військом Запорізьким. На наш погляд, саме ця Конституційна модель була дуже схожа на президентську республіку.

Відомий український вчений М. Грушевський також закріплював посаду президента у проекті Конституції УНР, де передбачалося, що голова, якого обрано всенародними зборами, є главою держави, а в подальшому це положення було викреслено [3, с. 175].

В Україні інститут президентства почав розвиватися на поч. 20 ст. за часів діяльності Центральної Ради було видано чотири Універсали, які мали сформувати фундамент для демократичного розвитку Української держави. Останнім Універсалом, від 22 січня 1919 р., Центральна Рада проголосила повну політичну незалежність України від Росії. А 29 квітня 1918 р. Центральна Рада обрала Михайла Грушевського Президентом Української Народної Республіки. Проте, на сьогодні, цей історичний факт несе більш політичне навантаження, ніж правове. У час дії радянського права інститут президента не розвивався. Функцію глави держави виконував орган Верховної Ради УРСР — Президія Верховної Ради Української РСР.

Першим документом, в якому формально вказувалося на запровадження в сучасну політичну систему України інституту президента, стала «Концепція нової Конституції України», схвалена Верховною Радою УРСР 19 червня 1991 р. На той час Концепція закріпила положення про те, що за формою правління Україна має стати «президентською республікою» [4, с. 100].

Подальше закріплення інституту президентства в Україні було в проектах Конституції України. Таких проектів було близько п'ятнадцяти [4, с. 102].

Найвиразнішого концептуального визначення інституту Президента, а за ним і вибір президентсько-парламентського устрою для України, набув у Конституційному Договорі від 8 червня 1995 р.

У ст. 19 Конституційному Договору було визнано Президента главою держави і главою виконавчої влади України. Відповідно Конституція України прийнята 28 червня 1996 року в ст. 102 встановила, що Президент України є виключно главою держави.

Отже, з початку вставлення нового політичного устрою України, Президент за своїм статусом був лише найвищою посадовою особою в державі, потім главою держави і главою виконавчої влади [5, с. 133], а нині є главою держави [6].

Згідно з Указом Президента України «Про Положення про Адміністрацію Президента України» від 2 квітня 2010 року № 504 Адміністрація Президента України є постійно діючим органом, що утворюється Президентом України для забезпечення виконання ним своїх повноважень як глави держави [7].

Президент очолює Раду національної безпеки і оборони України, обирається на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років.

На думку В. Шатілова функції Президента України потрібно розглядати залежно від його впливу на суспільні відносини в державі, а підґрунтям щодо визнання змісту цих функцій є сфери діяльності Президента України [8].

Слід зауважити, що заснування і становлення інституту президентства в нашій державі базувалося здебільшого під впливом змін суспільно-політичного життя України. Запровадження інституту президентства в Україні має велике значення для політико-правового розвитку України як суверенної, незалежної, демократичної та правової держави, оскільки закріплення на законодавчому рівні посади Президента України свідчить про врахування Україною міжнародного досвіду функціонування посади президента як одноособового глави держави з республіканською формою правління.

1. Політологія / За ред. Бабкіної О.В., Горбатенка В.П. К.: Академія, 2003. – 512 с.
2. Гелей С.Д., Рутар С.М. Основи політології / С.Д. Гелей, С.М. Рутар – К.: Товариство «Знання», КОО, 2007. – 427 с.
3. Коломієць Ю.М. Інститут глави держави в системі вищих органів влади зарубіжних країн / Ю.М. Коломієць. Автореферат дисертації на здоб. наук. ступ. к.ю.н. – Х., 1999. – 20 с.
4. Агафонов С. Історичний розвиток інституту глави держави в Україні / Агафонов С. // Право Укр. – 2001.- № 7. – С. 100 - 104.
5. Конституційний договір між Верховною Радою України і Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період прийняття нової Конституції України // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 18. – С. 133.
6. Конституція України 1996 р. – К., 1997. – 77 с.
7. Указ Президента України «Про Положення про Адміністрацію Президента України» від 2 квітня 2010 року № 504: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.zakon2.rada.gov.ua>.
8. Шатілов В.А. Інститут президентства в системі державної влади в Україні / В.А. Шатілов - К.: 2004. – 159 с.

*Науковий керівник: О.Б. Ковальчук, к. ю. н., доцент
кафедри конституційного та міжнародного права ІНПП
Національного університету «Львівська політехніка»*